

י"ד ט"ו ביהמ"ד למניחי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 485
מסכת גיטין נ"ח-ס"ד
בס"ד, ז' אלול תשס"ח

◆ גילוי רזי תורה בקבר
◆ פינוי קברים
◆ מעלתה המיוחדת של ברכת "שלום"
◆ "שלום", שמו או כינויו של הקב"ה
◆ מעקב אחר חברת שליחויות

השבוע בגליון

◆ מדוע אין קוברים רשע אצל צדיק?

◆ רשיון למכירת יי"ש
◆ קופת תלמוד התורה של רבינו הב"ח
◆ מנופול על איסוף כספים
◆ זכות קדימה למוסד וותיק
◆ קבורה בבית קברות נכרי, או שריפת הגופה?

דבר העורך

נמל פרטי

המשימה שניצבה בפניו היתה כבירה. רבים היו מגדירים אותה: "בלתי מעשית לחלוטין". היה זה לפני כמאה וארבעים שנה.

הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שינה את החלטתו הראשונה להסתגר מפני העם - לשם כך הספיק לשנות מסכתות רבות בעל-פה כדי שגם בהקלעו למקומות פומביים יוכל להמשיך לשקוד בלא שיבחינו בדבר, ואף מספרים כי עמד לקבל משרת פנקסן - והחליט כי שומה עליו לפעול ולזכות את הרבים עד כמה שידו מגעת. מני אז הוא נדד עד סוף חייו בקהילות רבות. סופו פריז ותחילתו ברוסיה, ובתווך הוא עבר בגרמניה ובמקומות נוספים. בכשרון נאומו הנדיר ובקולו חוצב הלהבות, היה רבי ישראל מטיף לקהל תוכחה ומוסר ומקרב נפשות ישראל לאביהם שבשמים.

בשנת תר"ך הוא עישה נפשות ליהדות בעיר ממל.

כאשר עזב את המקום יצא לבניו שם של אנשי מעלה בעלי דעת, אך מה היה מצבם כאשר הגיע לעירם? נורא ואיום! הריפורמה איכלה כל חלקה טובה, ההתבלבלות פשתה ורבה, תנויות היהודים ובתי מסחרם, שברובם היו קשורים עם הנמל שבעירם, היו פתוחים בשבת כביום חול, ודווקא משום כך פנה רבי ישראל למקום זה כדי להציל עם-רב.

כיצד פועלים?

רושמי קורות הימים ההם מספרים את המעשה הבא:

כאשר בא רבי ישראל בפעם הראשונה לבית הכנסת וביקש לדבר על עניין השבת, הוא שאל אם בבית הכנסת נמצאים גם יהודים ממקומות אחרים. כשהשיבוהו בחיוב הוא חזר בו ונמנע מלשאת את דבריו. נאומו היה מיועד לאזניים ממליות

דף נט/ב עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום

רשיון למכירת יי"ש

במשנתנו נחלקו רבי יוסי וחכמים, לגבי עני העולה לראש עץ הזית כדי לחבוט בו ולהפיל ארצה את הזיתים שהותיר בעל הבית, ולאוספם לאחר מכן. לדעת חכמים, אסור לאדם אחר ליטול את הזיתים שנפלו על הקרקע, מפני דרכי שלום, היינו: שלא יבואו לידי קטטה. אולם, לדעת רבי יוסי, הדבר חמור יותר והנוטלם עובר על איסור גזל ובית הדין מוציאים אותם מידו, משום שחז"ל הקנו לעני את הזיתים (רש"י ד"ה "גזל גמור"), אף על פי שעדיין לא קנאם באחד מדרכי הקניין. להלכה (רמב"ם הלכות גזילה ואבידה פרק ו' הלכה י"ג) נפסק כדעת חכמים, שהנוטלם אינו נקרא גזלן אלא עבר על תקנת חכמים "מפני דרכי שלום". בטעם תקנת חז"ל כתבו הראשונים (ריטב"א ורשב"א קידושין נט/ב), כי מאחר שהעני טרח ועלה לראש האילן כדי להוריד זיתים אלה, תקנו חז"ל שלא יטלם אחר.

רשיון למכירת יי"ש

במשך הדורות נתקבצו בספרי הפוסקים שאלות רבות העוסקות בדיני תורה בהם תבעו יהודים את חבריהם, על שנטלו מהם את מקור פרנסתם. אחת המשימות הקשות שהוטלו על הדיינים היתה לבדוק בכל תביעה, אם טרחת התובע אינה פחותה מטרחתו של עני העולה לראש הזית, ומשום כך אין לאחר לפגוע במקור פרנסתו. דוגמא לכך, אנו מוצאים בתשובות מהרש"ל. יהודי סוחר יי"ש קבל בפניו כי המושל המקומי החכיר לו את הרשיון לממכר יי"ש לתקופה קצובה, אך חבירו השתדל אצל המלכה שתורה להעניק לו את הרשיון. התובע טען, כי אמנם אין בכך משום גזל גמור, משום שזה מכבר נהג המושל להעביר את הרשיון מאחד לרעהו, אולם, עדיין אסור הדבר מפני דרכי שלום, שהרי אין מקרה זה גרוע מהעני המנקף בראש עץ הזית.

המהרש"ל (שו"ת סימן ל"ה, ל"ו) דחה את תביעתו, משום שיש להבדיל בין טרחתו של העני המנקף בראש עץ הזית, הכרוכה גם בסיכון, לבין מקרה זה.

יבוא בשר מארגנטינה

לפני שנים אחדות תבע יבואן בשר מארגנטינה לדין תורה, את רעהו, שהחל אף הוא לייבא בשר מאותו מפעל. התובע טען כי מעשי רעהו יגרמו לו הפסדים ניכרים מסיבות שונות, ביניהן: עקב רכישת כמות פחותה של בשר, הוא יאלץ לשלם מחיר גבוה יותר. במקרה זה פסק בית הדין, כי מאחר שהתובע מימן התקנה של מכשירים שונים באותו בית מטבחיים, כדי להכשירו ולהתאימו לדרישות ההלכה, וטרח ליצור קשרים עם בעלי בית המטבחיים, הרי הוא דומה לעני העומד בראש הזית שמפני טרחתו לא התירו חכמים לאדם אחר לזכות בהם. לפיכך, אף על פי שאין אפשרות לכוף את הנתבע לשלם עבור הנזק שגרם, שהרי כמבואר הוא אינו מוגדר כגזלן אלא כמי שעבר על תקנת חכמים "מפני דרכי שלום", יש לנזוף בו ולגעור בו, עד שימשוך ידו מעסקה זו.

לעילוי נשמת

הר"ד מנחם ספרברג ז"ל
ב"ר מרדכי שמעון ז"ל ליד ירושלים, מייסד יקבי אפרת
נלב"ע כ"א מנחם אב תשס"ח

תנצב"ה

הנוצח ע"י בני משפחתו שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת

הר"ד יחיאל מאיר ברנד ז"ל
ב"ר יששכר דב הכהן ז"ל נלב"ע ז' אלול תשמ"ח

תנצב"ה

הנוצח ע"י בנו ידידו הר"ד אפרים ברנד ומשפ' שיחיו - גבעתיים

דף ס/ב איתמר בני נהרא

קופת תלמוד התורה של רבינו הב"ח

בסוגייתנו נחלקו רב ושמואל, אם בעלי שדות הנמצאים בראש ההר רשאים להקים סכר על נהר הזורם לצד שדותיהם, כאשר בעלי השדות שבעמק מבקשים למנוע זאת מהם, בטענה שאין להם זכות להפסיק את זרימתו הטבעית של הנהר. לדעת שמואל, צודקים יושבי העמק. רב חולק וסובר, כי יושבי ההר רשאים לסכור את הנהר, שהרי אם הם לא יאגרו את המים, יעשו זאת יושבי העמק, ואין למי מהם עדיפות על רעהו (עיין ט"ז וסמ"ע חו"מ סימן ק"ע סעיף ב'). בעל שו"ת "בית רידב"ז" (סימן י"ח) מבאר, כי גם לדעת רב, לעולם אין אדם רשאי לסכור מקור פרנסה בפני חברו, ואף יושבי ההר לא היו רשאים לעשות כן, לולי טענתם הייחודית, שאם הם לא יאגרו את מי הנהר יעשו כן יושבי העמק.

מונופול על איסוף כספים: תלמוד תורה היה בעיר קראקא, מאז ימות הב"ח, רבה של העיר, שתיקן כי בכל סעודת מצווה יניחו בפני הקהל את קופת הצדקה של תלמוד התורה. השנים חלפו עברו להם. הב"ח נפטר, מוסדות תורה נוספים הוקמו, וביניהם כולל לאברכים, שמנהליו גם הם חפצו לאמץ את רעיון הנחת קופת הצדקה בסעודות המצווה. ברם, מנהלי הת"ת ביקשו למנוע זאת מהם בטענה שזכות זו שמורה להם בלבד מזה מאתיים שנה, מאז ימות הב"ח, והנחת קופת צדקה נוספת תגרע מחלקם.

זכות קדימה למוסד וותיק: הרידב"ז, שהשאלה הונחה לפניו, הכריע, כי אין ממש בטענת מנהלי הת"ת, שכן, תקנת הב"ח היתה שיש להניח את קופת הת"ת בסעודות מצווה, אך היא לא שללה הנחת קופות צדקה נוספות. אמנם, מאחר שנוהגים בכל תפוצות ישראל, כי למוסד וותיק שמורה זכות ראשונים, תחילה יניחו בפני הציבור את קופת הת"ת ורק לאחר מכן את קופת הכולל. בהכרעתו הוא מסתמך על העולה מדברי סוגייתנו, שאין אדם רשאי לחסום אפשרויות פרנסה בפני אחרים, ועל כן, גם מנהלי הת"ת אינם רשאים למנוע את איסוף הכספים עבור הכולל.

חשיבות התמיכה בלומדי התורה: הרידב"ז גם מביא את דברי הזוהר האומר, כי בימינו, בעת עקבתא דמשיחא, עיקר ניסיון היצר הרע יהיה לעכב בעד תומכי התורה מלזכות במצווה חשובה זו, ועל כן הוא עודד וחיצק את תומכי הכולל שבקראקא שמצווה חשובה הם עושים.

דף סא/א וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום

קבורה בבית קברות נכרי, או שריפת הגופה?

הגמרא בסוגייתנו אומרת, שמפני דרכי שלום קוברין מתי נכרים עם מתי ישראל. בביאור דברי הגמרא כתב הב"ח (טור סימן קנ"א), כי מדברי הרמב"ם עולה שכוונת הגמרא היא, שאם אירע שיהודים ונכרים נהרגו במקום אחד, אפשר לקברם בחצר אחת מפני דרכי שלום. אולם, יתר הראשונים (עיין "כסף משנה" הלכות מלכים פרק י' הלכה י"ב) מבארים (על פי רש"י ד"ה "עם מתי"), שחלילה לקבור יהודים ונכרים בחצר אחת, שהרי "אין קוברים רשע אצל צדיק" (סנהדרין מז/א), וכל שכן, שאין לקבור נכרי בקרבת מקום ליהודי. לדעתם כוונת הגמרא היא, שכאשר מתעסקים בקבורת מתי ישראל, יש גם לעסוק גם בקבורת הגויים, מפני דרכי שלום [עיין שו"ת "חתם סופר" (י"ד סימן שמ"א), שלדעת הרמב"ם אין כל איסור לקבור רשע אצל צדיק].

מדוע אין קוברים רשע אצל צדיק? לדעת פוסקים רבים, ("חתם סופר" שם, ועוד), האיסור לקבור רשע בסמוך לצדיק, וכל שכן לקבור גוי בקרבת מקום ליהודי, הוא "הלכה למשה מסיני". התייחסות ראשונה בתנ"ך לכך שהיהודים הקפידו להקבר בבתי קברות נפרדים, אנו מוצאים בדברי רות המואביה אשר אמרה לנעמי (רות א/ז): "באשר תמותי ואמות ושם אקבר", ומפרש התרגום, שאחת מההלכות המבדילות בין ישראל לעמים אותן לימדה נעמי את רות, היא הקבורה הנפרדת, ועל כך ענתה לה רות "ושם אקבר" (עיין בימות מז/ב).

גילוי רזי תורה בקבר: בטעם הדבר שאין קוברים רשע אצל צדיק, כתב בספר "מעבר יבוק" (חלק ב' פרק י') על דרך הסוד, כי לצדיק מגלים רזי תורה בקברו, וכאשר הוא נקבר בסמוך לרשע אין מלמדים אותו כדי שלא ישמעם הרשע.

פינוי קברים: הקבורה בקרבת מקום לרשע גורמת צער רב לנפטר הצדיק. רבי יהודה החסיד (ספר "חסידי" סימן תש"ה) מספר על חכם וצדיק שנפטר ונקבר, ולאחר זמן מה הופיע בחלומם של בני העיר והתרעם מדוע קברוהו במקום שריחו רע. משבחנו אנשי החברא קדישא את מקום קבורתו, התברר להוותם כי קברוהו בטעות ליד קברו של אדם רשע. המהר"ש ענגיל (חלק ג' סימן ס"ה) אף התיר לבעל לפנות מקברה את אשתו, שנקברה בטעות בחלקת פושעים שהוציאו עצמם מכלל ישראל. אמנם פינוי הנפטר גורם לו צער גדול, מכל מקום, עדיף לפנותה מקברה ובלבד שלא תנוח על משכבה בחברת פושעי ישראל.

בלבד, ללב המסוגל לפתוח חנות בשבת, ולא ליהודים הבאים ממקומות שמורים יותר. בפעם הבאה הוא בירר כי רק יהודי המקום יהיה בבית הכנסת, ויעל על הדוכן וישכנעם במתק לשונו על נועם השבת, אורה וזיווה, שכרה ויוקרתה, עד שכל השומעים השתכנעו כי "לטפל במטעני הנמל בשבת - מוכרחים. אין ברירה! אך כתיבת פרטי הפריקה אינה הכרחית בעיצומה של השבת...". נמנו וקיבלו על עצמם: פורקים אך לא כותבים.

כחלוף זמן עם ודרש באותו בית כנסת, היו אלה כבר יהודים עם טעם-מה של שבת, שהרי סוף-סוף זכרוה ונמנעו מפעולת כתיבה למענה... הפעם הוסיף רבי ישראל לדבר על לבם, אמר את שאמר עד שהסכימו הכל כי אמנם פעילות הנמל חשובה, והכרחי לפרוק את הסחורות מאניות המטען החונות בנמל, אך טעינתן בסחורה חדשה אינה בלתי ניתנת לדחייה. נמנו וקיבלו על עצמם: פורקים אך אין טוענים...

טעם השבת לחל עמוק יותר לליבותיהם. בפעם הבאה שרבי ישראל דיבר בפניהם והם הסכימו כי גם את פריקת המטענים אפשר לדחות עד צאת השבת. כך השפיע עליהם צעד אחר צעד עד שיצא שמם כיראים ושלמים ואף בעלי דעת.

★ ★ ★

כל אחד והנמל שלו.

לחולל מהפכת-רבים מעין זו יכול רק מנהיג בעל חזון. להפעיל את הצעדים שבהם נקט, יכול רק בעל הלכה ופוסק.

לחולל מהפכת-יחיד מעין זו יכול כל מי שיש לו חזון לגבי עצמו, ולמי אין? בשלהי השנה מהרהר כל אדם בלבו מה הספיק עד-כה, ואם יוסיף לו ה' שנות חיים מה ברצונו להספיק. לפעמים אדם מוצא כי ציפיותיו מעצמו בסיכום השנה הקודמת - לא התממשו, אפשר מפני שהיו מעמיסות עליו נטל כבד וגדול שיצר בקרבו חשש גדול מדי מכדי להתמודד עמו בפעם אחת.

במה דברים אמורים?

במהלך השנים רבני מאורות הדף היומי נפגשו באנשים רבים בקהילות שונות, אשר סיפרו כי תהליך הצטרפותם לקבוע עיתים לתורה מידי יום ביומו, היה איטי ודווקא משום כך הוא צלח. אם יש מי הרוצה אך מפחד להחליט כי מהיום ואילך ישתתף בכל יום בשיעור תורה - אל ייחט! החפץ באמת לטעום ממעיין החיים, מוזמן להצטרף לשיעורים הדף היומי ולבקר בהם אחת לשבועיים, או אחת לשבוע, רק זאת יקבל על עצמו - קביעות! יקפיד על אותו יום שבו החליט לקבוע עיתים לתורה, כאילו היה פגישה עסקית שביטולה עלול להיות החמצת-חיים. רבים התחילו כך במסגרת הדף היומי ונהגם זה היה עבורם כשר הזהב לחיי תורה.

הצטרפות לשיעורים בכל רחבי הארץ, הנך מוזמן לפנות למוקד הארצי של מאורות הדף היומי: 1800-20-33-11 שנה טובה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף נח/א ענה אותו תינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו... אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל

זו" - חטאנו לו

הגמרא מביאה ברייתא: "תנו רבנן, מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי, אמרו לו: תינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עינים וטוב רואי וקצותיו סדורות לו תלתלים. הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר: "מי נתן למשיסה יעקב, וישראל לבוזים?" ענה אותו תינוק ואמר: "הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמעו בתורתו". אמר: מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה! שאיני זו משם עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו. אמרו: לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל, ומנו? רבי ישמעאל בן אלישע."

הלומד גמרא זו מתקשה ביותר: הן רבי יהושע בן חנניה ציטט לתינוק פסוק מנבואת ירמיהו: "מי נתן למשיסה יעקב, וישראל לבוזים?" התינוק ענה לו בהמשך הפסוק: "הלא ה' זו חטאנו לו וכו'". מדוע רבי יהושע בן חנניה כה התפעל עד שהיה מובטח בו שיצא גדול בישראל?

מבאר הגאון מוילנא, כי שאלתו של רבי יהושע בן חנניה מבוססת על הנאמר במסכת סנהדרין, כי ראויים היו ישראל שיעשה להם נס מיוחד בעת שיבת גלות בבל, כשם שנעשה להם נס בכניסתם הראשונה לארץ ישראל, שנאמר בנס קריעת ים סוף "עד **יעבור** עמך (פעם ראשונה) עד **יעבור** עם זו קניית" (פעם שנייה), אך גרם החטא למנוע מהם נס זה.

שאלו רבי יהושע בן חנניה: "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים?" מדוע גם בהיותם בדרגת ישראל, הגבוהה מדרגת יעקב, לא נגאלו גאולה שלמה? **השיבו** התינוק "הלא ה' זו חטאנו לו". בגאולה השנייה עליה נאמר "זו" - עד יעבור עם זו קניית" - חטאנו לו ולכן לא היתה זו גאולה שלמה...

דף ס/א שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן... ופרשת אחרי מות

מקור לחידושו של הגר"א

הגמרא מביאה מדברי רבי לוי, כי ביום הקמת המשכן נאמרו שמונה פרשיות ביניהן פרשת אחרי מות.

מדוע נאמרה פרשת אחרי מות דווקא ביום הקמת המשכן? (ראה פירושו של רש"י).

אמר הגר"י קמיניצקי זצ"ל: הגר"א חידש שכהן גדול יכול להכנס לקדש הקדשים כל יום, ובלבד שיעשה אז את סדר עבודת יום הכפורים (ראה מאורות דף היומי למסכת יומא) ונראה שמקורו מכאן - כאן נאמר שהפרשה נשנית בא' בניסן ומשמע שיש לה

קבורה בבית קברות נכרי, או שריפה: חובת הקבורה הנפרדת כה מושרשת בקרב בני העם היהודי, עד שיהודי קשיש מקוסטה ריקה שאל אם מותר לו לצוות שישרפו את גופתו לאחר מותו, ובלבד שלא יקבר בסמוך לקברי נכרים, כיוון שבמדינתו אין בתי קברות נפרדים, והשלטונות אף אינם מתירים העברת גופות ממקום למקום. בעל "חלקת יעקב" (יו"ד סימן ר"ג) השיב לו, כי וודאי שעליו להקבר אף אם קברו יכרה בסמוך לקברי נכרים, שהרי חובת הקבורה היא מצווה מן התורה (דברים כא/כג) ואף הרמב"ם (הלכות אבל פרק י"ב הלכה א') פסק, כי אדם המצווה שלא יקברוהו אין שומעין לו.

דף סא/א ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום

מעלתה המיוחדת של ברכת "שלום"

משנתנו מונה הליכות אחדות הנוהגות "מפני דרכי שלום", ובניהן, שעל יהודי הפוגש גוי לשאול בשלומו. למעשה, חז"ל כבר ציוונו במסכת אבות (פרק ד' משנה ט"ו): "הוי מקדים בשלום כל אדם", ומבאר רבינו יונה, כי הנהגה זו היא "מדרך המוסר", כלומר: חובתו האישית של האדם לנהוג בדרכי נועם עם הסובבים אותו. גם בועז ובית דינו (מדרש רבה, רות, פרשה ד'), ולאחר מכן עזרא הסופר (ש"ת "יהודה יעלה" חלק א' או"ח סימן ט') תיקנו, ש"יהא אדם שואל את שלום חבירו **בשם**" (ברכות נד/א), כלומר: יש לברך את הזולת בשמו של הקב"ה המכונה "שלום", כפי שבוועז בירך את הקוצרים ואמר להם "ה' עמכם". אולם, משנתנו מחדשת, כי גם כאשר מברכים נכרי, אין צורך להמנע מהשימוש במילה "שלום", אף על פי שהיא משמותיו של הקב"ה (רש"י ד"ה "ושואלין בשלומן").

המתברך צריך לברך בכפליים: מעניין לציין, כי לדעת ה"אלשיך" (שם), אדם המתברך לשלום מרעהו צריך לכפול לו ברכה. שהרי, כאשר נתבונן בברכתו של בועז לקוצרים, נבחין, כי הוא אמר להם "ה' עמכם" והם השיבו לו בברכה כפולה ואמרו לו, "**יברכך** ה'". כלומר: לא זו בלבד שיהא ה' עמך, אלא הוא גם יברך אותך. הרי לנו, שהמתברך צריך להוסיף ברכה למברך.

"שלום", ברכה מיוחדת: כידוע, שמותיו של הקב"ה רבים הם, והגדיל לעשות הרמב"ן, שכתב (בהקדמה לפירושו לתורה): "עוד יש בידינו קבלה של אמת, כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, שהתיבות מתחלקות לשמות בענין אחד". מכל מקום, רק לגבי המילה "שלום" דנים הפוסקים, בין היתר, אם מותר לכתוב "שלום" במכתב חולין שוודאי יושלך לאשפה בביזיון. לעומת זאת, לגבי שמותיו האחרים של הקב"ה, כגון המילה "אמת", אין כל מניעה להשתמש בה בדברי חולין. בביאור הדבר כתב הרדב"ז (ש"ת חדשות, סימן ר"ב), כי המברך את רעהו ב"שלום", כוונתו היא שיתברך מאת בעל השלום שהוא הקב"ה. על כן יש להזהר מלכתוב ברכת שלום במכתב חולין שיושלך לאשפה. אולם, הזכרת המילה "אמת", שאינה מכוונת לשמו של הקב"ה, אין בה כל איסור. לפי זה, גם בהזכרת המילה "שלום" לצורך תיאור מצב אך לא כברכה, אין איסור, שהרי כתיבתה אינה כוללת כוונה להחיל קדושה עליה.

"שלום", שמו או כינויו של הקב"ה: אמנם, דעת הרא"ש (תשובות כלל ג' סימן ט"ו) היא, כי למרות שהקב"ה נקרא "שלום", אין זה שם עצם כי אם כינוי על שם פעולתו שהוא משכין שלום, כפי שה"גדול" ה"גבור" "חנן ו"רחום", אינם שמותיו של הקב"ה, כי אם כינויים לפעולותיו. לפיכך, לדעתו רשאי כל אדם לברך את חבירו בברכת שלום באגרת, גם אם ידוע שהיא תושלך לאשפה. להלכה כתב הרמ"א (יו"ד סימן רע"ו סעיף י"ג), כי יש הנזהרים שלא לכתוב את המילה "שלום" באגרת שסופה להזרק. אמנם, הש"ך (שם) מציין, שרוב העולם אינם נזהרים בזה. מעניין לציין, כי ישנם בתי דינים הנזהרים כאשר בא לפניהם אדם בשם "שלום" הרוצה לגרש את אשתו, לכנותו **שלו**, שכן, גם שטרי הגיטין נחשבים כאגרות שסופן להזרק לאשפה (ש"ת "דרכי נועם" אהע"ז סימן מ"ה).

ברכת שלום בבית המרחץ: לכל הדעות ("שולחן ערוך" או"ח סימן פ"ד), אין לאדם לברך את רעהו בבית המרחץ בברכת שלום. אלא שנחלקו הט"ז וה"מגן אברהם", אם בבית המרחץ מותר לקרוא לאדם ששמו שלום, משום שאין כוונת הקורא לשמו של הקב"ה, או שמא בכל זאת יש להמנע מכך. להלכה, כתב "משנה ברורה" (סק"ו) כי נוהגין להקל, "וירא שמים יש לו להחמיר".

שלו לשלום: מעניין לצטט מכתב שכתב ה"חזון איש" זצ"ל (הודפס בתחילת ספר "אמרי בנימין"), בו הוא מבקש ממקבל המכתב "ותמסור שלו לשלום". זאת, משום שחשש לדעת הפוסקים שאין לכתוב את המילה שלום כברכה, אך סבר שמותר לכתבה כדי לציין שם של אדם וכדומה.

לסיום, מן הראוי להזכיר בהזדמנות זו, כי הגאון רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל הרבה לדבר על הנושא בתקופה האחרונה לחייו, ואמר כי אין זה רצוי להשתמש בביטויי לשון זרים בעת מפגש או פרידה בין איש לרעהו, אלא יברכו זה את זה בלשון "שלום" שהיא ברכה ממי שהשלום שלו.

דף סד/א חזקה שליח עושה שליחותו

מעקב אחר חברת שליחות

הגמרא בסוגייתנו אומרת, כי אדם שמינה שליח למעשה מסויים, כל עוד לא התברר בוודאות שהשליח ביצע את השליחות שהוטלה עליו, יש לנהוג לחומרא. כלומר: כאשר השליחות נועדה להתיר דבר כל שהוא, יש לנהוג כאילו לא בוצעה השליחות, וכאשר היא נועדה לאסור דבר מסויים, יש לנהוג כאילו בוצעה השליחות. להלכה, לדעת רוב הפוסקים (רמב"ם הלכות תרומות פרק ד' הלכה ו' על פי דעת רב נחמן בעירובין לב/א), כאשר השליחות נוגעת לדינים מדאורייתא - חובה על המשלח לברר אם בוצעה השליחות, אולם, כאשר השליחות נוגעת לדינים מדרבנן, רשאי הוא להקל ולנהוג כאילו בוצעה השליחות, אף על פי שלא נודע לו על כך.

בעל "אחיעזר" (ש"ת חלק ג' סימן ע"ה) הדן בנושא זה, מביא שני טעמים שונים כדי לבאר את ההבדל בין דינים מדאורייתא לבין דינים מדרבנן:

א. קיים ספק אם השליח ביצע את שליחותו. לפיכך, בדינים מדאורייתא יש להחמיר, שהרי ספק דאורייתא לחומרא, ואילו בדינים מדרבנן אפשר להקל, שהרי ספק דרבנן לקולא. **ב.** מעיקר הדין אין להסתפק אם השליח ביצע את שליחותו, כי רוב השליחים מבצעים את שליחותם, ומכל מקום החמירו חז"ל לגבי דינים מדאורייתא שלא לסמוך על רוב זה, מפני שאינו חזק דיו [יש להבדיל בין רוב טבעי, כגון, רוב נשים יולדות לתשעה ירחים, לבין רוב המתבסס על התנהגות בני אדם]. עתה, נזכר, כי ההבדל בין שני טעמים אלו, בא לידי ביטוי גם בחיי המעשה.

חברת משלוחי מנות: יש הסוברים (שאליות ל"ה-העמק שאלה" אות ב', "טורי אבן" מגילה ה/ב), כי מצוות מדברי קבלה הרי הן כמצוות מן התורה, שיש להחמיר בהן במצב של ספק. וכגון, כאשר אדם מסתפק אם קיים מצוות משלוח מנות שהיא מדברי קבלה, עליו להחמיר ולקיימה שנית. והנה, אנשים רבים שולחים מנות בפורים בידי שליח, או כפי שנפוץ בימינו, באמצעות חברות שליחיות. יש לדעת, איפוא, האם המשלח נחשב כמי שקיים את המצווה, אף על פי שלא בירר אם המשלוחים הגיעו ליעדיהם.

ההכרעה בנידון זה תלויה בשני הטעמים הנזכרים לעיל. שכן, לפי הטעם הראשון, שקיים ספק לגבי כל שליח אם ביצע את שליחותו - כל עוד לא וידא המשלח שהשליח ביצע את השליחות, עדיין לא יצא ידי חובת המצווה, כי גם במצוות מדברי קבלה יש להחמיר מספק. אולם, לפי הטעם השני, מעיקר הדין אפשר לסמוך על כך שהשליח ביצע את שליחותו, וממילא יתכן שהמשלח יצא ידי חובת המצווה גם אם לא בירר שהשליח ביצע את השליחות. טעם הדבר: גזירת חז"ל שלא לסמוך על השליח היתה על מצוות מן התורה בלבד ולא על מצוות מדברי קבלה ("אחיעזר", שם).

להגיע באישון ליל לבית המטבחים: שוחט שעמד בבית המטבחים ושחט עופות, נאלץ לצאת את המקום בדחיפות בטרם כיסה את הדם כמצוות התורה (ויקרא יז/ג), ועל כן הוא מינה את רעהו כשלוחו למצווה זו. בחצות ליל החל חשש לנקר בלבו של השוחט ירא השמים שמא עליו לחזור לבית המטבחים כדי לוודא שהדם כוסה כראוי.

אמביציה אישית של השליח: בעל "תורה לשמה" (סימן ר"ז) השיב, כי כאשר לשליח עצמו יש עניין לקיים את השליחות, אפשר לסמוך על כך בשעת הדחק גם לגבי מצווה מדאורייתא, ומאחר שמצוות כיסוי הדם ניתנת לקיום על ידי כל אדם, ולא דווקא על ידי השוחט, ודאי שהשליח ביצע את שליחותו כדי לזכות במצווה.

משמעות דבר עתה ולא רק בעוד חצי שנה ביום הכיפורים ("אמת ליעקב", אחרי מות)

דף ס/ב דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרו בעל פה

קריאה בפנים בלבד

מקרא מפורש הוא בספר תורה של מלך (דברים יז/ט): "וְהִיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּוָיו". מדוע נאמר "וקרא בו"? הן ראוי לומר "וקרא בה", כתחילת לשון הפסוק "והיתה עמו"? **ברם,** זו הכוונה: והיתה התורה עמו כל העת, אולם לקרוא - וקרא בו, בספר בפנים, ולא על פה... ("משך חכמה", שופטים).

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגד בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג זאב רוזנברג שליט"א
ביהכ"ס המרכזי המכבים - שוהם
לרגל הולדת הבת

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת

הר"ר **משה פוטרמן MIKE FUTERMAN** ז"ל
ב"ר פנחס ז"ל נלב"ע י"א באלול
תנצב"ה
הונצח ע"י
THE RIESCHER FAMILY ארה"ב

לעילוי נשמת

מרת **נחמה ליבא בטלמן** ע"ה
ב"ר אברהם שמואל מנא ז"ל
נלב"ע ז' באלול תשנ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחי

הקדם והנצח את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:
תשרי - חשוון - כסלו - טבת

בגמרא המיוחדת "מהדורת נר תמיד" בהוצאת "מאורות"

נותרו תאריכים ספורים כדלהלן:

תשרי: ט"ו, ט"ז, י"ז, י"ח, כ"ב, כ"ג, כ"ד, כ"ה, כ"ז, כ"ט.

חשוון: ט', י"ח, כ', כ"א.

כסלו: ב', ד', ז', י"א, י"ג, ט"ו, כ"א, כ"ב, כ"ח, כ"ט.

עשרות אלפי גמרות מודפסות ונלמדות לעילוי הנשמה המונצחת בעמוד הגמרא

לפרטים והרשמה: (שי) טל. 03-5775307 פקס. 03-7601020

מאורות הדף היומי

משרד ראשי: רח' יוגמן 1 (פינת התם סופר 5) Wagman street 1 P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL
טל: 03-5775333
פקס: 03-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307 מוקד ההזמנות 151-500-700